

## ნათია არველაძე

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი  
ქუთაისი, საქართველო  
natia.arveladze1@atsu.edu.ge  
<https://doi.org/10.52340/lac.2024.09.03>

### ეპითეტების თარგმანისათვის ძველი ბერძნული ეპიკური პოეზიიდან (ჰომეროსი, აპოლონიოსი)

საკვანძო სიტყვები: ბერძნული ეპიკური ტექსტი, ჰომეროსი, აპოლონიოსი

ძველი ბერძნული ეპიკური ტექსტების ქართულ ენაზე გადმოცემისას, ეპითეტის თარგმნას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება. ეპითეტი მაქსიმალური მიმსგავსებით უნდა იყოს გადმოტანილი თარგმანის ენაზე, როგორც ლინგვისტური, ისე ექსტრალინგვისტური სიტუაციის გათვალისწინებით [2, 2020, 7, 2006, 3, 2015].

ჰომეროსისა და აპოლონიოს როდოსელის ეპიკურ ნაწარმოებებში გამოყენებული ეპითეტების შესწავლისას მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ფაქტი, რომ არსებობს ტექსტების შესაბამისი, მაღალი ხარისხით შესრულებული თარგმანები - როგორც პროზაული, ისე პოეტური ვერსიები - თუმცა, კვლევის ინტერესიდან გამომდინარე, ზოგი ეპითეტის თარგმ-ნა, თვითონ ვცადე, რომელთა ზუსტი თარგმანის შერჩევა გამიჭირდა, მოვიძიე ინგლისური და რუსული თარგმანები და შევადარე ქართულს.

კვლევისა და ანალიზის პროცესში გამოიკვეთა, რომ ჰომეროსისა და აპოლონიოს როდოსელის ტექსტების თარგმანებში, ეპითეტების ქართულ ენაზე გადმოტანისას, რამდენიმე განსხვავებულ რეალობას ვხვდებით:

1. **ეპითეტები გადმოცემულია აბსოლუტური სიზუსტით.** ასეთ შემთხვევებში, ეპითეტის თარგმნისას, სრულად დაცულია როგორც კონტექსტუალური, ასევე, გრამატიკულ-ლექსიკური შტრიხების სიზუსტე. მთარგმნელი პოულობს ძველ ბერძნულ ეპიკურ ტექსტში გამოყენებული ეპითეტის მაქსიმალურად მიმსგავსებულ ვარიანტს/ანალოგს და იყენებს მას შესაბამისი კონტექსტითა და გრამატიკული ფორმით. საილუსტრაციოდ არაერთი მაგალითის მოყვანა შეგვიძლია: ჰომეროსის პოემაში „ილიადა“ აგამემნონს მოიხსენიებს აქილეუსი ეპითეტით φιλοκτεανώτατε, რაც, ცალსახად ნეგატიურ ფიგურად აქცევს აღსაწერს, რადგანაც გამოხატავს მის დამოკიდებულებას „მოგების“ მიმართ. ვფიქრობ, ეპითეტის პირდაპირი თარგმანი იქნებოდა *მოგების ხარბი*. ეპითეტს რ. მიმინოშვილი თარგმნის, სიტყვით - გაუმადლარი (ჰომ. ილ. I. 123). ჩემი აზრით, მოცემულ შემთხვევაში, ნათარგმნი ეპითეტი ზუსტად შეესაბამება ორიგინალს. მეტყველი პირი (აქილეუსი) ცდილობს, გამოხატოს მისი ნეგატიური დამოკიდებულება აღსაწერისადმი და ამას მისი პერსონალური თვისებების ხაზგასმით ახდენს, რაც მის გაუმადლარ ბუნებაში მდგომარეობს. მოცემული ეპითეტი

წარუშლელად რჩება მკითხველის აღქმაში და მთავარი პერსონაჟის ერთ-ერთი ძირითადი საიდენტიფიკაციო შტრიხია.

პოემაში „ოდისეა“ წამყვანი გმირი - ოდისეუსი დახასიათებულია ეპითეტით ἀντιθέα რაც გამოხატავს იდეას, რომ პერსონაჟი ღმერთებთან მიმსგავსებული ადამიანია, ღმერთების მსგავსია. ინგლისურ თარგმანში ეპითეტი გამოტოვებულია, რუსულში კი, გადატანი-ლია, როგორც *Богоподобного* Гом. Од. I. 21). აღნიშნული ეპითეტის შესატყვისია პ. ბერამის თარგმანში ღმერთკაცი (ჰომ. ოდ. I. 21). ასე ხასიათდება წამყვანი პერსონაჟი როგორც ავტორის, ისე, სხვა პერსონაჟთა მეტყველებაში. ვფიქრობ, აქაც, საქმე გვაქვს ზუსტ თარგმან-თან - ეპითეტი აბსოლუტურად შეესაბამება ორიგინალს. ამავე ეპითეტით ავტორი ახასიათებს აქილეუსის პერსონაჟსაც (ჰომ.ილ.XVI.798). ორივე შემთხვევაში, ეპითეტი ლინგვის-ტური და ექსტრალინგვისტური სიტუაციების სრული დაცვით არის ნათარგმნი.

ასეთივე სიზუსტითაა თარგმნილი ეპითეტი *δυσασχίς*, რომელიც პოემაში „არგონავტიკა“ გამოყენებულია როგორც მამრობითი სქესის ჯგუფის აღმწერი. ეპითეტი აქცენტს აკეთებს პერსონაჟის მკვებარა ხასიათზე და მამაკაცთა კონკრეტულ ჯგუფს აღწერს, როგორც ტრაბახა საზოგადოებას. პოეტურ თარგმანში აკაკი ურუშაძე იყენებს ლექსიკურ ერთეულს - *ბაქია*, რაც სრულიად შეესაბამება ორიგინალს (აპ. როდ. არგ. III. 976).

**2. ერთსა და იმავე ეპითეტის გადმოსაცემად გამოყენებულია სხვადასხვა ლექსიკური ერთეული, რომელთაც აქვთ მსგავსი/იდენტური სემანტიკური მნიშვნელობა.** მთარგმნელი გვთავაზობს ძველ ბერძნულ ეპიკურ ტექსტში გამოყენებული ეპითეტის რამდენიმე ვარიაციას, რომელთაგან ყველა შესატყვისია იმ კონტექსტისათვის, რაც ორიგინალ ტექს-ტშია მოცემული და არ არღვევს იმ ძირითად იდეას, რისთვისაც ავტორმა კონკრეტული ეპითეტი გამოიყენა. რიგ შემთხვევებში, შესაძლოა კონკრეტული ეპითეტი არ არის ორიგინალში მოცემული ეპითეტის იდენტური, მაგრამ ის არ ცვლის მხატვრული სახის ხასიათს და სათარგმნ ვარიანტთან მაქსიმალურად არის მიმსგავსებული.

ჰომეროსის პოემებში ზოგჯერ ერთიდაიგივე ეპითეტი სხვადასხვაგვარად, სინონი-მური სიტყვებით არის გამოხატული. ასეთია, მაგალითად, ჰექტორის მიმართ გამოყენებული ეპითეტი *κορυσταίολος*, რომელიც მისი საბრძოლო იარაღის დიდებულებაზე ამახვილებს ყურადღებას. რუსულ თარგმანში მოცემული ეპითეტი რიგ შემთხვევებში გამოტოვებულია, სხვაგან კი, ნათარგმნია ერთგვარად - *шлемобле-шущий* (Гом. Ил. II. 816). ეპითეტი რ.მიმინოშვილის მიერ შესრულებულ პოეტურ ვერსიაში ნათარგმნია ორგვარად: *ზუჩმო-ელვარე / ჩაჩქანმოელვარე* (ჰომ. ილ. II. 816; ჰომ.ილ. III. 83; ჰომ.ილ.V.601; ჰომ. ილ.VI.116; ჰომ. ილ.V.680). ლ.ბერძენიშვილის მიერ შემოთავაზებულ პროზაულ თარგმანში კი, რო-გორც *მუზარადმოელვარე*. ფაქტია, რომ ერთი ეპითეტის თარგმნისას რ. მიმინოშვილს სხვა-დასხვა ლექსიკური ერთეული აქვს გამოყენებული, თუმცა, მათი სემანტიკა იდენტურია.

იასონის დასახასიათებლად აპოლონიოსი იყენებს ეპითეტს *θαρσαλέως*. ეპითეტი მხატვრული სახის წამყვანი საიდენტიფიკაციო აღმწერია და ახასიათებს მას, როგორც უშიშარს. აღნიშნული ეპითეტი აკაკი ურუშაძის მიერ შესრულებულ პოეტურ თარგმანში რამდენიმე ლექსიკური ფორმითაა გადმოცემული: *მამაცი / ვაჟკაცი / უშიშარი* (აპ. როდ. არგ. I. 349; აპ. როდ. არგ. I. 844; აპ. როდ. არგ. III. 1370). ინგლისურ თარგმანში ეპითეტი გადატანი-ლია აღმწერით: *with full confidence* (Ap. Rhod. The Argonautica. I. 349). შეგვიძლია ვთქვათ, რომ კონკრეტული ეპითეტი ქართულად ნათარგმნია არა ერთი, არამედ რამდენიმე, მაქსიმალურად მსგავსი ეპითეტით. აქვე, შეიძლება ეჭვქვეშ დავაყენოთ რომელიმე მათგანის იდენტურობა ორიგინალში მოცემულ ეპითეტთან. მაგალითად, შეიძლება ვიმსჯელოთ იმა-

ზე, რომ ეპითეტი *ვაჟაკის* მნიშვნელობა ზუსტად არ ემთხვევა ორიგინალში გამოყენებულ ეპითეტს.

პოემაში „არგონავტიკა“ კირონეს ახასიათებს ავტორი ეპითეტით *ἔσθλός*, რაც ახდენს გმირის კეთილშობილებისა და დადებითი პერსონალური მახასიათებლების - ვაჟაკობის, გამბედაობის ხაზგასმას. აკაკი ურუშაძის მიერ შესრულებულ თარგმანში აღნიშნული ეპითეტი ნათარგმნია, როგორც *გმირი* (აპ. როდ. არგ. I. 59), ინგლისურში როგორც *brave* (Ap. Rhod. The Argonautica. I. 59). ვფიქრობ, რომ ამ შემთხვევაში ეპითეტი აბსოლუტური სიზუსტით არ პასუხობს ორიგინალ ტექსტში მოცემული ეპითეტის სემანტიკურ მნიშვნელობას, თუმცა, ამავე დროს, ის არ არღვევს მხატვრული სახის მთლიან აღქმას მკითხველში და კონტექსტში იმავე მნიშვნელობით ჯდება, რაც ავტორის მიზანი იყო.

**3. ეპითეტები გადმოცემულია სემანტიკური მხარის დაცვით, მაგრამ მეტაფო-რულად - განსხვავებული ლექსიკური ერთეულით.** ასეთ შემთხვევაში, ნათარგმნი ეპითეტის ლექსიკური მნიშვნელობა არ უტოლდება ორიგინალ ტექსტში გამოყენებულ ეპითეტს, თუმცა, ის მეტაფორულად ახდენს იმავე აზრის გადმოცემას, რაც საწყის ტექსტშია. ეპითეტის თარგმნისას დაცულია კონტექსტუალური და ენობრივი მახასიათებლები.

ჰომეროსის პოემაში აპოლონ ღმერთის აღსაწერად გამოყენებულია ეპითეტი *ὄδ' ἦϊε νυκτὶ ἔοικώς*, რაც გამოკვეთს, რომ ღმერთი აპოლონი ღამესავით ბნელია და აქცენტს აკეთებს უკვდავის მკაცრ, შეუვალ ხასიათსა და დაუნდობელ ქმედებებზე. ვფიქრობთ, ეპითეტი შეიძლება ვთარგმნოთ, როგორც *შესახედად ღამესავით ბნელი*. აღნიშნული ეპითეტი აღსაწერის საიდენტიფიკაციო კერძო ეპითეტია და ის ერთდროულად ახდენს, როგორც პერსონაჟის ინდივიდუალიზებას, ასევე, მეტაფორულად მისი პიროვნული თვისების ხაზგასმას. ინგლისურში მოცემულია ეპითეტი *with a face as dark as night* (Hom. The Iliad. I. 47). რუსულში გამოყენებულია ეპითეტი *ночи подобный* (Гом. Ил. I. 47). რ. მიმინოშვილის ქართულ თარგმანში კი, - *პირღამიანი* (ჰომ. ილ. I. 47). ამავე ეპითეტს ბერძენიშვილი თარგმნის, როგორც *ღამესავით პირქუში*. ეპითეტი *პირღამიანი*, ლექსიკური თვალსაზრისით, არ არის ბერძნული ვარიანტის იდენტური, თუმცა, მეტაფორულად ის იგივე აღქმას უქმნის მკითხველს, რასაც ორიგინალში მოცემული აღმწერი. მთლიანობაში, შეიძლება ითქვას, რომ, მართალია ეპითეტი ლექსიკურად არ არის საწყისი ტექსტის იდენტური, თუმცა ის იმავე მნიშვნელობით ავითარებს როგორც მხატვრული სახის ხასიათს, ისე ემოციურ ფონს.

აპოლონიოსის პოემაში „არგონავტიკა“ ჰერაკლე დახასიათებულია ეპითეტით *ὄλοῶτατος ὕβρις καὶ δέμας*, რაც გამოხატავს იმას, რომ პერსონაჟის ვიზუალი შიშის მომგვრელია მხილველისათვის - *საშიში მისი სახით*. ინგლისურ თარგმანში ვხვდებით ეპითეტს: *most grim in form* (Ap. Rhod. The Argonautica. IV. 1435). აკაკი ურუშაძის პოეტურ თარგმანში კი ვკითხულობთ: *თავზარდამცემი სახით და ღონით* (აპ. როდ. არგ. IV. 1435). მოცემული ეპითეტი არ არის ორიგინალში გამოყენებულია.

**4. ეპითეტები გადმოცემულია მეტაფორულად, განსხვავებული ლექსიკური ერთეულით,** რომელიც, მართალია, შეესაბამება კონტექსტს, მაგრამ სემანტიკურად იმდე-ნად განსხვავდება ორიგინალისგან, რომ, შესაძლოა, მკითხველმა მოახდინოს მისი განსხვავებულად აღქმა. აღნიშნულ ჯგუფში ერთიანდება იმგვარი ეპითეტები, რომლებიც პერსონიფიკაციით არის ნაწარმოები.

ჰომეროსი ახასიათებს ზევსის თმას ეპითეტით *ἀθανάτοις*, რაც ზევსის მსგავსად, მისი თმის/თავის უკვდავებაზე მიუთითებს - *უკვდავი*. ინგლისურ თარგმანშიც ეპითეტი უკვდავების იდეას ატარებს - *immortal* (Hom. The Iliad. I. 530), რუსულ თარგმანში მოცემულია ეპითეტი *бессмертной* (Гом. Ил. I. 530). ქართული თარგმანებიდან, ლ. ბერძენიშვილი იყენებს

- უკვდავი. რ. მიმინოზვილი კი - *სურნელოვანი* (ჰომ. ილ. I. 530). მოცემულ შემთხვევაში განსხვავდება, როგორც სემანტიკით, ისე ეპითეტის სახე - გამოყენებულია ესთეტიკური შეფასების ეპითეტი ჭემმარიტების აღმწერი ეპითეტის ნაცვლად.

პოემაში „ოდისეა“ ლეოკრიტ ევენორიდე ახასიათებს მენტორს ეპითეტით *ἄτακτος*, პერსონაჟი არ არის სანდო, შესაძლოა, თავად დაუშვას და სხვაც შეიყვანოს შეცდომაში. აღნიშნული ეპითეტი აღწერს პერსონაჟს, როგორც საეჭვო პირს. ინგლისურ თარგმანშიც ეპითეტი ნათარგმნია, როგორც *mischief-maker* (Hom. The Odyssey. II. 243). რუ-სულ თარგმანში ეპითეტი ნათარგმნია, როგორც *безрассудный* (Гом. Од. II. 243). პ. ბერადის თარგმანში ვხვდებით *ჭკუადამთხვეული*, ზ. კიკნაძისა და თ. ჩხენკელის თარგმანში კი, *დამთხვეული* (ჰომ. ოდ. II. 243). ორივე შემთხვევაში, ეპითეტს აქვს განსხვავებული სემანტიკური მნიშვნელობა, თუმცა, ვფიქრობ, მეტაფორულად იმავე იდეის გამომხატველია, რასაც ორიგინალ ტექსტში მოცემული ეპითეტი ატარებს.

აპოლონიოს როდოსელი ახასიათებს ჰერაკლეს ეპითეტით *νηλῆς*, რაც ხაზს უსვამს პერსონაჟის ქედმაღლობას და მოძალადე ბუნებას და შეიძლება ვთარგმნოთ, როგორც *ქედმაღალი/მოძალადე*. ინგლისურ თარგმანში აღნიშნული ეპითეტი ამგვარად არის გადმოცემული: *a man fell in wanton violence* (Ap. Rhod. The Argonautica. IV. 1436). აკაკი ურუშაძე ეპითეტის სხვაგვარ ვარიაციას გვთავაზობს და თარგმნის, როგორც *ველური* (აპ. როდ. არგ. IV. 1436). ეპითეტი არა მხოლოდ სემანტიკურად განსხვავდება ორიგინალში მოცემულისგან, არამედ, შესაძლოა სხვაგვარად მოხდეს მისი აღქმა.

**5. ეპითეტი სრულიად განსხვავებულია ორიგინალი ტექსტისაგან, ან ჩამატებულია მთარგმნელის მიერ.** საკვლევ მასალაში ვხვდებით იმგვარ ეპითეტებს, რომლებიც თარგმნილია სრულიად განსხვავებულად. საილუსტრაციოდ, შეგვიძლია მოვიყვანოთ მაგალითი: აპოლონიოსის პოემაში გამოყენებული ეპითეტი *ἄβρις*, რაც მოძალადეს ნიშნავს, აკაკი ურუშაძის მიერ გამოხატულია ეპითეტით - *კუშტი* (აპ. როდ. არგ. IV. 1437). ის გამოყენებულია ჰერაკლეს დასახასიათებლად და მისი კერძო აღმწერია.

საკვლევ ტექსტების თარგმანებში, ასევე, ვხვდებით იმგვარ ეპითეტებს, რომლებიც ორიგინალ ტექსტში საერთოდ არ იძებნება. ასეთია, მაგალითად, პანტელეიმონ ბერადის თარგმანში ეპითეტი - *ულმერთო* (სასიძოები) (ჰომ. ოდ. IV. 701) და *ფლიდი* (ეგისტე) (ჰომ. ოდ. I. 300). ეპითეტი მთარგმნელს ჩამატებული აქვს კონტექსტით, თუმცა ორიგინალ ტექსტში ამგვარი ეპითეტი არ ფიქსირდება, ის არ გვხვდება არც ინგლისურ ტექსტებში.

შესწავლილი მასალის საფუძველზე გავაკეთეთ შემდეგი დასკვნები:

ძველი ბერძნული პოეზიის (ჰომეროსი, აპოლონიოსი) ქართულ თარგმანში გადმოტანილი ეპითეტები იძლევა ტექსტის მხატვრული და ემოციური ღირებულების სრულფასოვანი აღქმის შესაძლებლობას და უფრო მრავალფეროვან არეალს გვთავაზობს, ვიდრე, მაგალითად ინგლისურ ენაზე შესრულებული თარგმანები. ქართულ თარგმანებში ეპითეტები არა თუ გამოტოვებულია, არამედ, უფრო დიდი სიხშირით, სხვადასხვა ვარიანტად არის მოცემული. შესწავლილი ქართულენოვანი ტექსტებიდან, ეპითეტების მიხედვით, უფრო ზუსტ, მრავალფეროვან და მაღალმხატვრულ თარგმანს გვთავაზობს პროზაული ვერსიები, რამდენადაც ამგვარი ფორმა არ ითვალისწინებს დაქტილური ჰექსამეტრით აწყობილი ლექსის რიტმს. ამდენად, ავტორი რიტმული ვალდებულებისგან თავისუფალია შესაბამისი ქართულენოვანი ეპითეტის შერჩევისას.

ძველ ბერძნულ ეპიკურ პოეზიაში გამოყენებული ეპითეტების ქართულ ენაზე თარგმანის სხვადასხვა ფორმა გვხვდება. არის იმგვარი ეპითეტები, რომლებიც ნათარგმნია

აბსოლუტური სიზუსტით, ეპითეტების ნაწილი მეტაფორულად არის ნათარგმნი, ნაწილი კი სრულიად განსხვავებულია, ან ჩამატებულია მთარგმნელის მიერ.

ძველი ბერძნული ეპიკური პოეზიიდან (ჰომეროსი, აპოლონიოსი) ქართულ ენაზე ეპითეტების თარგმნისას ამგვარ ლექსიკურ ვარირებას ოთხი ძირითადი მიზეზი შეიძლება ჰქონდეს: მთარგმნელს გადმოაქვს ეპითეტი განსხვავებულად, რომ დაიცვას ძველი ბერძნული ეპიკური პოეზიისთვის დამახასიათებელი რითმა და რიტმი; სათარგმნ ენაში არ მოიპოვება ლექსიკური ერთეული, რომელიც თვითმყოფადია ორიგინალში გამოყენებული აღმწერის გადმოსაცემად და მთარგმნელი იძულებულია ჩაანაცვლოს ის სხვა ლექსიკური ფორ-მით; მთარგმნელს - კონტექსტისა თუ სიტუაციის შესაბამისად - უწევს შეცვალოს ეპითეტი, რომ ის აღქმადი გახდეს სათარგმნ ენაზე მკითხველისთვის (აქ გარკვეულ როლს თამაშობს სათარგმნ ენაზე მკითხველის იდენტობის საკითხი და მენტალური თავისებურებები); მთარგმნელი თავად ცვლის, ან ჩაურთავს ეპითეტს შინაარსის უფრო მხატვრულად გადმოცემისა და მკითხველში ემოციური ფონის ინტენსიფიკაციის მიზნით, რაც მატებს ეპიკურ პოემას მხატვრულ მრავალფეროვნებას და უფრო ემოციურს ხდის ტექსტს.

მასალაზე მუშაობისას კიდევ ერთხელ დავრწმუნდით, როგორი პასუხისმგებლობა აკისრია მთარგმნელს ავტორისა და მკითხველის წინაშე, მათ შორის, ეპითეტების თარგმნის დროსაც, რათა ავტორის ჩანაფიქრის სიზუსტეც მაქსიმალურად შეინარჩუნოს და იმ ენის სპეციფიკაც - გაითვალისწინოს, რომელზეც ითარგმნება ორიგინალი. ერთი არაზუსტად თარგმნილი ეპითეტი და „ქედმაღალი“ აგამემნონი შეიძლება „ამაყ“ პერსონაჟად იქცეს, მაგალითად, როგორც ეს გვხვდება ზოგიერთ უცხოენოვან თარგმანში და გაგვიჭირდეს იმ რეაქციების სწორი აღქმა, რომელებიც აქველებს აქვთ მთელი პოემის განმავლობაში თავიანთი მხედართმთავრის მიმართ. ყველა შემთხვევაში, შეიძლება თამამად ვამტკიცოთ, რომ ქართულ ენაზე გვაქვს პანტელეიმონ ბერაძის, აკაკი ურუშაძის, ზურაბ კვიციანიძის, თამაზ ჩხენკელის, რომან მიმინოშვილის და ლევან ბერძენიშვილის მიერ დიდი სიზუსტით შესრულებული მაღალმხატვრული თარგმანები.

### ლიტერატურა:

1. არველაძე ნ. (2021): ეპითეტი როგორც მხატვრულ-გამომსახველობითი საშუალება (ჰომეროსი, აპოლონიოს როდოსელი, ვერგილიუსი). დისერტაცია. აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. ქუთაისი.
2. გიორგაძე მ. (2020): პოეტური ფორმულების თარგმნის საკითხისათვის „ილიადის“ ქართული თარგმანების მიხედვით. CODFREUF COR-ის მე-8 საერთაშორისო კონფერენცია ეროვნული ლიტერატურა თარგმანში. ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. ბათუმი.
3. Vijunas A. (2015): *Translating Ancient Texts into Modern Standardized Languages: Some Considerations*. The National Library of Latvia. Riga.
4. როდოსელი აპ. (1975): არგონავტიკა. თარგმნა აკაკი ურუშაძემ. გამომცემლობა სახელგამი. თბილისი.
5. Родосский Ап. (2001): *Аргонавтика*. Перевод Чистякова Н. Наука. Москва.
6. Rhodius Ap. (2008): *The Argonautica*. With an English translation by Green P. California University Press. California.

7. Scully S. (2006): Homeric Epithets and Translation. In: International Journal of the Classical Tradition. Vol. 12. N 3. Springer Publishing.
8. Гомер (2000): Одиссея. Перевод Жуковский В. Наука. Санкт-Петербург.
9. Гомер (2008): Илиада. Перевод Гнедича Н. Наука. Санкт-Петербург
10. ჰომეროსი (2011): ოდისეა. თარგმნა ზ. კიკნაძემ, თ. ჩხენკელმა. გამომცემლობა პალიტრა L. თბილისი.
11. ჰომეროსი (2013): ილიადა. თარგმნა რ. მიმინოშვილმა. ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა. თბილისი.
12. Homer (2015): The Iliad. With an English Translation by Green P. University of California Press. California.
13. ჰომეროსი (2015): ილიადა. თარგმნა ლ. ბერძენიშვილმა. ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობა. თბილისი.
14. Homer (2018): The Odyssey. With an English translation by Green P. University of California Press. California.

**Natia Arveladze**

Akaki Tseretli State University

natia.arveladze1@atsu.edu.ge

<https://doi.org/10.52340/lac.2024.09.03>

### **For the Translation of Epithets from an Ancient Greek Epic Poetry (Homer, Apollonius)**

#### **Abstract**

During the translation of ancient Greek epic texts into the Georgian language, epithet translation is of a special importance. In the texts by Homer and Apollonius of Rhodes, we find several different realities while translating the epithets into Georgian: 1. Epithets are conveyed with absolute accuracy. In such cases, the accuracy of contextual, grammatical and lexical features is fully preserved while translating an epithet; 2. Different lexical units with similar/identical semantic meaning are used to convey one epithet; 3. Epithets are conveyed by keeping the semantic side, but metaphorically - with a different lexical unit. In such cases the lexical meaning of the translated epithet is not equal to the epithet used in the original text. 4. Epithets are conveyed metaphorically, with a different lexical unit, which, is appropriate for the context but it is semantically different from the original; 5. The epithet is completely different from the original text, or added by the translator.

Thus, the translator is free from rhythmic obligations when selecting the appropriate Georgian epithet.

**Key words:** Greek Epic Poetry, Homer, Apollonius